

http://jmaapt.alparslan.edu.tr

Muş Alparslan Üniversitesi
Tarımsal Üretim ve
Teknolojileri
Dergisi
Cilt 1, Sayı 2, 48-60,2021

Journal of Muş Alparslan
University Agricultural
Production and
Technologies
Volume 1, Issue 2, 48-60,2021

Muş Alparslan Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

TARIMSAL ÜRETİM ve
TEKNOLOJİLERİ
DERGİSİ
THE JOURNAL OF AGRICULTURAL
PRODUCTION and
TECHNOLOGIES

Kilis İli Hayvancılık Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi; Yetiştirici Birlik Başkanlarının Görüşleri

Yadigar POLAT¹

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Kilis, TÜRKİYE

Sorumlu yazar: yadigarpolat@kilis.edu.tr

¹<https://orcid.org/0000-0001-5603-2149>

Araştırma Makalesi

ÖZET

Makale Tarihiçesi:

Geliş Tarihi: 10 Eylül 2021

Kabul Tarihi: 19 Eylül 2021

Online Yayınlanma: 25 Ekim 2021

Anahtar Kelimeler:

Kilis

Hayvancılık

Hayvan Birlikleri

Hayvancılık Sorunları

Bu çalışmada Kilis ilinde yürütülen hayvancılık faaliyetleri incelenerek sorunları ve gelişmesine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Kilis ili hayvan sayısının keçi ve koyun hariç ülkemiz hayvan varlığının çok altında olduğu görülmektedir. Kilis ilinde hayvancılık faaliyetlerinin artması için; Birlik Başkanlarının da belirttiği gibi yem bitkisi yetiştiriciliğinin artırılması, mera alanlarının genişletilmesi, sığır yetiştiriciliğinin teşviki ve çoban açığının giderilmesi gerekir. Arıcılıkta gezer arıcılığın teşvik edilmesi ve bal ormanlarının oluşturulması önerilmektedir. Tavukçulukta organik tavuk ve serbest tavukçuluk teşvik edilmelidir. Et ve süt üretiminin karlı olması ve artırılması için Hayvan Birlikleri ve İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından hayvan yetiştirme, uygun yem rasyonu hazırlanması ve besleme konusunda çiftçilere eğitim sağlanmalıdır. Hayvansal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi için tesisler kurulması, damızlık hayvan üretimine önem verilmesi, hayvan barınaklarının düşük maliyetle kullanışlı hale getirilmesi gerekir.

Views of Livestock Raising Association Presidents on Husbandry Activities in Kilis

Research Article

ABSTRACT

Article History:

Received: 10 September 2021

Accepted: 19 September 2021

Published online: 25 October 2021

Keywords:

Kilis

Husbandry

Animal Husbandry Associations

Husbandry Problems

In this study, husbandry activities in the city of Kilis were examined, and husbandry-related problems in Kilis and solutions for husbandry development were discussed. It is seen that the number of animals in Kilis is well below the country level of our country, except goats and sheep. As stated by the association presidents, in order to increase animal husbandry activities in Kilis, feed crop cultivation should be increased, pasture areas should be expanded, cattle breeding should be encouraged, and the shortage of shepherds should be eliminated. It is also suggested that free range beekeeping should be encouraged and honey forests should be created. In poultry farming, organic chickens and range free poultry should be encouraged. To increase meat and milk production and to make profit from it, animal husbandry associations and Directorate of Food, Agriculture and Livestock should provide trainings for the farmers on animal breeding, preparation of appropriate feed ration and feeding. Facilities should be built for processing and packaging animal products, importance should be given to breeding animal production, and animal shelters should be made more practical by making them low cost.

1. GİRİŞ

Tarım sektörleri içerisinde hayvancılığın katma değeri oldukça yüksektir. Son yıllarda gelişmiş ülkelerde hayvansal üretimin payı artarken ülkemizde bir artış sağlanamamıştır. Hayvancılık geliştirilmeden kırsal bölgelerde ekonomik kalkınmayı sağlamak mümkün değildir. Özellikle Kilis ili gibi sanayisi gelişmemiş illerde halkın çoğunluğu tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlamaktadır. Buralarda kalkınmanın yolu hayvancılık başta olmak üzere tarım sektöründe faaliyet gösterenlerin sorunlarının yerinde tespit edilmesi ve bu sorunların giderilmesi ile mümkündür.

Yüzölçümü 1.521 km² olan Kilis, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Hatay-Maraş oluğu ile Fırat ırmağı arasında uzanan Gaziantep Platosu'nun güneybatı kısmında, Türkiye - Suriye sınırı boylarında 36⁰ K enlemi ve 32⁰ D boylamı değerleri arasındadır. Türkiye'nin ikinci küçük ili olan Kilis'in Musabeyli, Elbeyli ve Polateli olmak üzere üç ilçesi ve 137 köyü vardır. Kilis'in nüfusu 130.825 kişi ve nüfus yoğunluğu 91/km² kişi olarak tespit edilmiştir. Kilis ilinin arazi dağılımı %69'u tarım alanı, %25 diğer alanlar ve %6'sı çayır ve mera alanı olarak kullanılmaktadır (Anonim, 2019a). Çayır ve mera bakımından Elbeyli ilçesi %3.7 oranıyla en az, Polateli ilçesi ise %12.4 oranı ile en fazla mera alanına sahip ilçelerdir. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre 81 il içerisinde 63. sırada yer almaktadır (Anonim, 2011). Kilis halkının %25.42'si köylerde %74.58'i şehirde yaşamaktadır. Ancak Kilis halkının çalıştığı iş kolları dağılımında tarımın payı %70'ler seviyesindedir. Bu oran ekonomik yapıda kent-kır ayrımının olmadığını geçim kaynağının büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı olduğunu göstermektedir (Öğüt ve Karataş, 2012). Dolayısıyla Kilis ilinin kalkınması için tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi ve sorunlarına çözüm getirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Kilis İli Hayvan Varlığı

Kilis ili hayvan varlığının ülkemiz hayvan sayısına oranı, 2017 TÜİK verilerine göre, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılıkta, keçi %0.8, koyun %0.3, sığır %0.06 dir. Kanatlı hayvancılıkta et tavuğu %0.12, yumurta tavuğu %0.08, hindi % 0.12, kaz %0.4 ve ördek %0.09 dur. Kilis ili arıcılık varlığının ülkemiz arıcılık varlığına katkısı ise %0.08 dir. Hayvansal ürünler üretiminde Türkiye içerisindeki payı bal mumu üretiminde %0.02, bal üretiminde %0.02, yumurta üretiminde %0.11, süt üretiminde %0.24 ve kırmızı et üretiminde %0.11 dir. Kilis ili hayvan varlığında Çizelge 1’de görüldüğü üzere sığır, koyun ve keçi sayısında 2004-2012 yılları arasında artış olmuş ancak en fazla 2012 yılında sıçrama olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle 2012 yılı baz (100) alındığında Sığır sayısındaki değişim 2004 yılında 29.3 ve 2017 yılında 62.7’ye gerilemiştir.

Çizelge 1. Yıllar itibariyle Kilis ili hayvan sayısı**Table 1.** Number of animals in Kilis province by years.

Yıllar	Sığır	Koyun	Keçi	Tavuk	Hindi	Kaz	Ördek	Arı kovanı	Manda	At	Katır	Esek
2004	4.155	71.157	60.070	222.800	7.000	2.595	1.290	3.835	0	811	190	625
2005	4.915	83.900	57.200	213.500	6.885	2.880	1.470	4.400	0	524	160	227
2006	4.385	75.900	54.100	100.226	6.103	1.572	1.280	4.410	0	386	140	225
2007	4.397	76.000	56.000	100.750	6.238	1.625	1.345	4.383	0	403	154	248
2008	4.515	75.000	55.000	97.350	6.360	1.700	1.410	4.383	0	410	173	290
2009	4.730	62.000	60.000	109.000	6.485	1.760	1.500	4.055	0	478		167
2010	5.084	54.000	54.000	188.500	2.200	2.055	450	1.700	0	200	40	375
2011	9.425	71.550	69.970	251.500	2.325	2.055	450	2.245	296	130	70	175
2012	14.148	121.967	111.623	233.000	3.200	860	310	2.868	0	213	59	292
2013	13.849	157.625	116.637	139.400	1.615	371	182	1.250	0	342	52	510
2014	14.304	176.107	124.263	348.700	2.020	375	246	2.555	0	348	60	433
2015	10.287	200.730	121.366	302.500	2.400	300	300	5.378	0	246	35	340
2016	10.561	176.170	119.496	348.000	3.605	402	398	6.053	5	244	30	326
2017	8.871	114.347	82.767	256.000	3.750	452	418	6.108	6	223	26	264

*TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturuldu. Erişim 02.01.2019

Koyun sayısı 2004 yılında 58.3 ve 2017 yılında ise 93.8'e gerilemiştir. Keçi sayısı 2004 yılında 53.8 ve 2017 yılında 74.1'e düşmüştür. Tavuk sayısında 2004 yılı 95.6 ve 2017 yılında 109.9 olarak azda olsa bir artış olduğu görülmektedir. Hindi 2004'de 218.8 ve 2017 yılında 117.2, Kaz 2004'de 301.7 ve 2017'de 52.6'ya gerilemiştir. Ördek 2004'de 416.1 ve 2017'de 134.8 olmuştur. Arı kovan sayısında 2004 yılında 133.7 ve 2017 yılında 213'e yükselmiştir. At 2004 yılında 380.8 ve 2017 yılında 105'e, Katır 2004 yılında 322 ve 2017 yılında 44.1'e ve Eşek de benzer şekildi 2004 yılında 214 ve 2017 yılında 90.4'e gerilemiştir. Manda sayısı sadece 2011 yılında 296 baş, 2016 yılında 5 ve 2017 yılında 6 baş olduğu görülmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında 2004-2012 yılları arasında sığır, koyun ve keçi sayısında artış olmuş. Ancak 2012-2017 yılları arasında dalgalanmalarla birlikte azalma olduğu tespit edilmiştir. Tavuk sayısında 2004-2017 yılları arasında fazla değişiklik bulunmamaktadır. Hindi, kaz ve ördek sayısının 2004 yılına göre çok gerilediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde at, eşek ve katır sayısında da büyük oranda azalma olmuştur. Sadece arıcılıkta kovan sayısında 2012-2017 yılları arasında iki katından fazla artış olmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Kilis ili hayvancılık sorunlarının tespitine yönelik çalışma için Kilis Valiliği İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden resmi yazı ile izin alınmıştır. İl ve İlçelerde görevli veteriner ve mühendislerle, Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği ve Arı Yetiştiricileri Birliği Başkanları ile yüzyüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi teknikleri içerisinde yer alan derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkan veren bir veri toplama tekniğidir (Tekin, 2012). Ayrıca hayvancılık sorunlarının tespiti için çiftçilerle de kendi mekanlarında görüşme ve gözlemler yapılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Kilis ilinde 11 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 4 adet Tarımsal Sulama Kooperatifi, Damızlık Koyun – Keçi Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Organik Zeytin Üreticileri Birliği ve Arı Yetiştiricileri Birliği mevcuttur (Anonim, 2017). Türkiye’de tarımın tüm alt sektörlerinde olduğu gibi hayvancılık alt sektöründe de birlikler önemli rol üstlenmektedir (Çukur ve Saner, 2012). Yetiştirici birliklerinin çabalarıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hayvancılığa verilen destekler her yıl artırılmış ve hayvancılığı koruma ve geliştirme çalışmaları sürdürülmüştür (Karaturhan, 2014). Kilis ilinde keçi ve koyun başta olmak üzere hayvan yetiştiricilerine devlet tarafından destekler sağlanmaktadır. Halk elinde Kilis Keçisi ıslah projesi kapsamında 2012 yılından itibaren, 458 çiftçiye 46.983 hayvan için yaklaşık 2.36 milyon TL destek verilmiştir. Halk elinde ivesi ırkı koyun projesi kapsamında 2012 yılından itibaren, 255 çiftçiye 23.407 hayvan için yaklaşık 1.05 Milyon TL destek verildi. 2015 yılında; 103 yetiştiriciye 578 adet ivesi ırkı damızlık koç dağıtıldı 694.200 TL destek verildi, 11 çiftçiye 33 adet Kilis Keçisi ırkı damızlık teke dağıtıldı 17.800 TL destek verildi, 2 çiftçiye küçükbaş ahır inşaatı için 82.000 TL destek verildi. Toplamda 116 Çiftçiye 611 küçükbaş hayvan ve 2 ahır için 794.000 TL destekleme verildi. GAP süt sığırcılığı projesi kapsamında bu güne kadar 11 işletmeye yaklaşık 5.4 Milyon TL hibe ile 1.700 adet süt sığırı dağıtıldı. Proje sayesinde İlde süt sığırcılığı gelişmeye başladı ve modern çiftlikler kuruldu. Genetik çeşitliliğin korunması, hayvan genetik kaynaklarının yok olmalarının önlenmesi, sürdürülebilir yetiştiriciliğinin sağlanması, ekonomik anlamda yetiştiriciliği yapılan hayvan ırklarının ıslahı amaçları ile yürütülen hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması projesi kapsamında 2011 yılından bu yana 15 çiftçiye 1.800 hayvan için yaklaşık 136 Bin TL destek verildi. Hayvansal Üretim 2013-2016 yılları arasında Süt Desteklemesi, Anaç Sığır Desteklemesi, Buzağı Desteklemesi, Anaç Koyun-Keçi Desteklemesi, Besilik Erkek Sığır Desteklemesi, Arı Kovan Desteklemesi ve

Anaç Manda desteklemesi olarak yaklaşık 9.1 Milyon TL destekleme ödemesi yapıldı (Anonim, 2017).

Kilis ili Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği

Birlik 2007 yılında kuruldu, başkan 48 yaşında ilkokul mezunu, geçim kaynağı hayvancılık ve dondurma tesisi işletmecisidir. Birliğin biri müdür olmak üzere 6 çalışanı vardır. Yaklaşık 200 kadın ve 700 erkek olmak üzere 900 üyesi bulunmaktadır. En genç üyesi 18 en yaşlısı ise 75 yaşındadır. Üyelerin arazi varlığı en az 5 en fazla 200 dönüm, en az hayvanı olan üyenin 25 anaç hayvanı, aile işletmeleri olan üyelerin en fazla 500 hayvanı, ortalama hayvan sayısı 200 civarındadır. Şirket sahibi üreticilerin ise 800-1000 baş hayvan varlığı bulunmaktadır. Üyelerin toplam hayvan sayısı yaklaşık 40.000 anaç koyun, 46.000 anaç keçi ve yavrularıyla birlikte toplam 120.000 baş hayvandır. Üreticilerin nerdeyse tamamı keçide kilis keçisi ırkını, koyunda ise ivesi ırkını tercih etmektedir. Polateli ve Musabeyli ilçe köylerindeki üyeler çoğunlukla keçi, Elbeyli ilçesi köylerinde koyun ve merkeze bağlı köylerde ise koyun ve keçi karışık beslemektedirler. Başkan hayvan sayısının günden güne azaldığını, en büyük sorunun köyden şehire göç nedeniyle hayvancılık ve çobanlık yapacak kimsenin kalmamasından kaynaklı çoban sorunu olduğunu, ikincisi yem fiyatlarının yüksek olmasından dolayı kışın hayvanları yetersiz beslediklerini ve bu nedenle hayvanlardan yeterince yavru ve süt alamadıklarını belirterek yem desteklemesi veya yem fiyatlarının düşürülmesini istemektedir. Ürünlerini değerlerinin altında sattıklarını belirterek pazarlama sorunu yaşadıklarını belirtmektedir. Diğer bir sorun su kaynaklarının yetersizliğinden mera alanlarının zayıf ve cılız bitki örtüsüne sahip olmaları ve kısa sürede kurumalarını belirtmektedir.

Birlik olarak 2017 yılında çobanlık kursu açıldı 40 kişiye sertifika verildi, 2012-2013 yıllarında Kilis keçisi festivali düzenlendi. 7 yıldır ıslah projeleri yürütülmektedir.

Yetiştiricilerin talepleri doğrultusunda %70 hibeli GAP Projesi ile sağım makinaları, kırkım makinası, süt soğutma tankı, ilaçlama makinası, suluk ve yemlik üreticilere dağıtıldı.

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

Kilis İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği 2008 yılında kuruldu. Başkanı 34 yaşında Veteriner Hekim 2 yıldır birlik başkanlığı görevini yürütmektedir. Serbest veteriner hekim ve hayvancılık işletmesi sahibidir. İşletmesinde 14 sığır ve 1 çoban çalıştığını, tohumlama ve aşılama kayıtlarını tuttuklarını belirtmektedir. Birlik olarak destekleme, takip, kayıt, süt ölçüm ve ıslah çalışmaları yapmaktadırlar. İki kadın olmak üzere toplam 120 üyenin en genci 23 ve en yaşlısı 70 yaşındadır, Üyelerin sahip oldukları hayvan sayısı en az 5 ve en fazla 300, arazileri en az 2 ve en fazla 2.000 dönümdür. Başkan, bazı üyelerin hayvancılığı ek iş olarak yaptıklarını ve asıl mesleklerinin inşaat mühendisi, mühendis ve fabrikatör olduklarını belirtmiştir. Sığır ırkı olarak Holstein ve Simental tercih edilmektedir. Hayvancılığın gün geçtikçe kötüye gittiğini, gençlerin hayvancılık yapmak istemediklerini, ancak doğru politikalarla hayvancılık faaliyetleri sürdürülürse karlı bir iş olduğunu belirtmiştir. İthal et ve hayvan alımını uygun bulmadıklarını, hayvancılık yeterince desteklenirse özellikle yem fiyatları düşürülürse hayvansal üretimde kendimize yetecek potansiyele sahip olduğumuzu belirtmiştir. (Akman, 2016)'ında belirttiği gibi et fiyatlarının düşürülebilmesi, hayvansal üretimde dışa bağımlılık ve tekelleşmekten kurtulmak için yem fiyatlarının düşürülmesi, büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısının azami sayıya çıkartılması gerekmektedir. Üyelerine gerek birlik olarak gerekse Tarım İl Müdürlüğü tarafından Buzağı hastalıkları konusunda eğitim verdiklerini, üyeleriyle devamlı kısa mesaj, WhatsApp ve telefonla iletişim halinde olduklarını ve üyelerinin her zaman rahatlıkla kendilerine ulaşabildiklerini belirtmiştir. Üye sayılarının az olması ve 60 TL olan üye aidatının bazı üyeler tarafından ödenmemesi nedeniyle mali zorluklar yaşadıklarını sekreterin ve birlik binasının kirasını ödemediğini zorlandığını belirtmiştir. (Gökçe, 2016)'de bu konuda Devletin hizmet üretmesi için bütçeler

ayırarak kurduğu ve uzman desteği sağladığı birliklerin son dönemlerde desteklerin direkt üreticilere ödeyerek Birliklerin üye aidatlarını bile alamaz duruma geldiğini belirtmiştir. Kilis ilinde hayvancılığın karlı olabilmesi için yetiştiricilerin yem bitkisi yetiştirebilecek sulu arazisinin olması önemlidir. Kilis ili Elbeyli ilçesi bu bakımdan şanslı bölgedir. Burada sulama imkânı vardır. Kilis ilinde yetiştiricilerden %50'sinin hayvancılığı severek yaptıklarına inandığını, ancak hayvancılık gelirinde %20 oranında azalma olduğunu belirtmiştir.

Arı Yetiştiricileri Birliği

Kilis İli Arı Yetiştiricileri Birliği 2016 yılında kuruldu. Başkanı 46 yaşında, lise mezunu, arıcılıkla birlikte keçi, zeytin ve bağ yetiştiriciliği yapmaktadır. Ayrıca az miktarda koyun, tavuk ve hindi yetiştirmektedir. Kilis ili arıcılarının genellikle diğer tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde de buldukları için göçer arıcılık yapmadığını, bu nedenle bal üretiminin çok az olduğunu, ortalama kovan başına yılda 3 kg bal aldıklarını ifade etmektedir. 250 kovani olduğunu, yıllık ortalama 800 kg bal ürettiğini, 300 kg arılara yem olarak kovanda bıraktığını, ana arılarını kendilerinin ürettiğini, polen, petekli bal, süzme bal ve propolis ürettiğini ve sattığını belirtmektedir. Bal arısı zararlılarından Arı felci, Varroa Jacobsoni, Nosema, Mum Güvesi, Avrupa ve Amerikan Yavru Çürüklüğü, Kireç Hastalığını teşhis edebildiğini ve veterinerden ilaç olarak kullandığını belirtmektedir. Arılar için Faselye, kara buğday tohumu, Akasya yetiştirmektedir. Devlet desteği ile arıcılığın geliştirilmesi için Sumak, Kekik, Keber, Peryavşanı, Yonca, Sütlüğen, Badem Çiçeği, Erik Çiçeği, Güz Çiçeği, Akasya türleri, Feselye, Karabuğday tohumu, Lavanta yetiştirilmesi ve bal ormanları oluşturulması, dağ yolları açılması, göller ve sulu alanların oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Arıcılığı severek yaptığını, arıların çevre dostu hayvanlar olduğunu, arıcılıkta yem, saman, su, çoban gibi girdilerin olmadığı, temiz ve az işgücü ile karlı bir iş olduğunu belirtmektedir. Ancak arıcılıkta ürünlerini pazarlamada sorun yaşadıklarını, toptancıların

ürünlerini ucuza almak istediklerini, bu nedenle ürünlerini tanıdıklar vasıtasıyla perakende olarak sattıklarını ifade etmektedir.

Hayvancılık Faaliyetinde Bulunanların Görüşleri

Çalışma kapsamında Yeşilpınar, Karamelik, Süngütepe, Gökmusa, Bağarası, Ürünlü, Acar, Belenözü, Fırlaklı ve Yeniyan köylerinde hayvan sahipleriyle görüşmeler ve incelemeler yapıldı. Hayvancılıkla uğraşanlar, yetkililerden ürünlerinin değerinde pazarlanmasını, desteklemelerin artırılmasını, yem desteği, sağlık güvencesi ve çobanlara devlet tarafından sigorta yapılmasını ve damızlık hayvan sorununun çözülmesini beklemektedirler. Hayvan sayılarını artırmak, hayvan barınaklarını yenilemek istediklerini ancak maddi güçlerinin buna imkan tanımadığını belirtmişlerdir. Yaptıkları işten memnun olduklarını, hayvancılığın karlı bir iş olduğunu ifade etmişlerdir. Kilis ilinde hayvancılık faaliyeti yürütenlerin başlıca sorunu genç nüfusun şehirde yaşamak istemesi nedeniyle, köylerin boşalması ve çobanlık yapacak kimsenin kalmamasıdır. Gençlerin çobanlık yapmaktansa sanayi şehri Gaziantep'te fabrikalarda işçi olarak çalışmayı tercih etmeleri, genç kızların eş seçiminde şehirde yaşamayı şart koşmaları hayvancılıkla uğraşacak genç nüfusun sayısını azaltmaktadır. Orta yaşın üzerindeki yetiştiriciler sınırlı sayıda hayvan besleyerek imece usulü çobanlık yapmaktadırlar. Kilis ilinde hayvancılıkla uğraşanlar genellikle küçük aile işletmeleridir. Bunların hayvansal ürünlerinin çoğunu kendileri tükettikleri ve fazlasını pazarlamada sorun yaşadıkları ve değerinin altında satmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu durumun gerek üretimin artırılması gerekse sanayici açısından sektörün gelişmesinde önemli bir engel olduğu söylenebilir (Demir ve Aral, 2009). Ülkemizde tarım işletmeleri genellikle küçük ölçekli işletmeler olduğundan, üretim miktarı ve kazancı az olmaktadır (Er ve Özçelik, 2012). İşi devredecekleri gençler olmadığı için hayvancılığa çok fazla yatırım yapılmamakta, hayvan barınaklarında iyileştirme çalışmaları ve hayvan refahı göz ardı edilmektedir. Sınırlı imkanla hayvan sayıları artırılmaya çalışılmakta ve çoğu zaman

çocuklarını evlendirirken bu hayvanlar satılarak düğün masrafı karşılanmaktadır. Son yıllarda çobanlık mesleğinin küçük görülmesi, meraların daralması, yem fiyatlarının artması nedeniyle karlılığının azalması hayvancılığın gençler tarafından tercih edilmemesine neden olmaktadır. Hayvancılık işletmelerinde çoban ihtiyacı büyük ölçüde aile üyelerinden karşılanmaktadır. Çoban ücretleri yüksek olmasına rağmen çoban bulmakta zorluk çekilmektedir (Bilginturan ve Ayhan, 2008; Ceyhan ve ark., 2015). Bu sorunu çözmek için aile bireylerine hayvan bakıcılığı eğitimi verilmeli ve bu alanda çalışanlar devlet tarafından sigorta primleri ödenerek teşvik edilmelidir (Aydın ve Keskin, 2018). İşkur tarafından mevsimlik işçiler köylerde çoban olarak istihdam edilmelidir.

Mera alanları 80 yıl içerisinde çok hızlı bir şekilde azalmıştır. 1940'lı yıllarda Ülke topraklarının yarısından fazlası mera alanı iken 1970'li yıllarda %28'lere, 1990'lı yıllarda %16'lara ve bugün bu oran %1.3'e gerilemiştir. En yüksek mera alanı %4.32 oranı ile İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesine aittir (Anonim, 2019b). Ülkemizde yem bitkileri tarımı ve çayır-mera alanlarımızın, mevcut hayvan varlığımızın yeterli, dengeli ve verime yönelik beslenme ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Daha fazla yem bitkisi ekilmediği sürece, buğday samanına, anız ve nadas otlatmalarına dayalı uygulamalar ile hayvancılığın gelişme şansı bulunmamaktadır (Demiroğlu Topçu ve Özkan, 2017). Kilis ili mera alanı Türkiye ortalamasının üzerindedir, ancak mera alanları su kaynaklarının yetersizliğinden dolayı zayıf ve cılız bitki örtüsüne sahiptir. Kilis ilinde mera ıslah çalışmaları kapsamında İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından 89 yerleşim biriminde 8.597 ha. alanda mera aplikasyon çalışmaları tamamlanmıştır. 2016 yılında; yem bitkisi üretimini geliştirme projesi kapsamında 4 köyde (Çörten, Alahan, Çıldıroba, Güvenli Köyleri), mera ıslahı ve amenajmanı projesi kapsamında 4 köyde (Eğlen, Kuzuini, Belentepe, Zeytinbağı Köyleri) proje olmak üzere toplam 8 proje yürütülmüştür. Ayrıca 2 köyde

(Ömercik, Yılanca) ıslah çalışması amacıyla mera etüd çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Anonim, 2017).

4. SONUÇ

Kilis ili hayvancılık faaliyetleri büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde Türkiye ortalamasının altında olmasına rağmen karlı bir iş olarak değerlendirildiği için iş adamları, mühendis ve veterinerler tarafından modern tesisler kurularak ilerleme yönünde adımlar atılmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkta özellikle Kilis keçisi yetiştiriciliği kurak ve sıcak iklim koşullarına dayanıklı olması nedeniyle yaygın olarak yapılmaktadır. Koyun yetiştiriciliğinde iklim koşullarına ve bitki örtüsüne uyum sağladığı için ivesi ırkı tercih edilmektedir. Kilis ilinde hayvancılık alanında başlıca sorunlar artan yem fiyatları, köylerden kente göç nedeniyle hayvancılık yapacak genç nüfusun kalmaması ve çoban ihtiyacının artması, suların yetersizliği, mera alanlarının bozulması olarak sayılabilir. Ürünlerin başta süt olmak üzere ucuza satılması da karlılığı azaltmaktadır. Birlik Başkanlarının da belirttiği gibi Devlet Teşvikleri son yıllarda artmış ancak yeterli olmamıştır. Kamu kaynakları kullanılarak verilen hayvancılık desteklemelerinin ekonomik ve sosyal etkinliği ve verimliliği ne ölçüde sağladığı araştırılmalıdır. Özellikle yem fiyatlarının düşürülmesi ve yem teşvikinin yapılması gerekmektedir. İş-Kur aracılığıyla köyde yaşayan gençlerin çoban olarak görevlendirilmesi ile çoban ihtiyacı karşılanmalıdır. Yeraltı sularından yararlanarak susuz alanların ve hayvanların sulanması için göletler oluşturulmalıdır. Bal ve kovan sayısı son yıllarda artmış olmasına rağmen kovan başına Türkiye ortalamasının çok altında bal elde edilmektedir. Kilis ilinde genellikle küçükbaş hayvancılıkla beraber arıcılık faaliyeti yürütüldüğü için göçer arıcılık yapılmamaktadır. Bitki örtüsü ve çeşitliliği yeterli olmadığından arıcılık faaliyeti yapılan yerleşim yerlerinde arıların yararlanacağı bitki ve ağaçlardan oluşan Bal Ormanları oluşturulması arıcılığa büyük katkı sağlayacaktır. Tavukçulukta organik tavuk ve serbest tavukçuluk teşvik edilmelidir. Et ve süt üretiminin karlı olması ve artırılması için Hayvan

Birlikleri ve İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından hayvan yetiştirme, uygun yem rasyonu hazırlanması ve besleme konusunda çiftçilere eğitim sağlanmalıdır. Hayvansal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi için tesisler ve kooperatif kurulması, damızlık hayvan üretimine önem verilmesi, hayvan barınaklarının düşük maliyetle kullanışlı hale getirilmesi gerekir. Kilis iline pozitif ayrımcılık yapılarak Kırsal Kalkınma Hibe Programı Kapsamındaki iller içerisinde yer alması konusunda adımlar atılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2019a. Genel İstatistiki Veriler, Coğrafi yapı, <http://www.kilis.gov.tr/kurumlar/kilis.gov.tr/DigerDosyalar/TarimHayvancilik/tarimHayvancilik.pdf> (Erişim Tarihi: 01.01.2019).
- Anonim, 2019b. Çayır mera ve yem bitkileri, Mera alanlarının yıllar itibariyle değişimi, <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Cayir-Mera-ve-Yem-Bitkileri> (Erişim Tarihi: 01.01.2019).
- Anonim, 2017. Kilis İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2016 Faaliyet Raporu, Kilis
- Anonim, 2011. İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011), <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC43121E8457331356> (Erişim Tarihi: 01.01.2019).
- Akman N, 2016. Sığır Karkası Maliyeti ile Sığır Eti Fiyatına Etkili Unsurlar. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Dergisi. Eylül-Ekim: 24-31.
- Aydın M.K, Keskin M, 2018. Muğla ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri,. Mediterranean Agricultural Sciences, 31(3): 317-323.
- Bilginturan S, Ayhan V, 2008. Burdur İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(1): 24-31.
- Ceyhan A, Şekeroğlu A, Ünalın A, Çınar M, Serbest U, Akyol E, Yılmaz E, 2015. Niğde İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma. KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 18(2): 60-68.

- Çukur F, Saner G, 2012. Konya Süt Sığ ırıcılığ ının Geliştirilmesinde Birliklerin Rolü ve Önemi: Milas İlçesi Süt Üreticileri Birliği Örneği. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi. 614-622s, 5-7 Eylül 2012, Konya.
- Demir P, Aral S, 2009. Kars ilinde faaliyet gösteren süt sığ ırcılık işletmelerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. Veteriner Hekim Dergisi, 80(3): 17-22.
- Demiroğlu Topçu G, Özkan Ş.S, 2017. Türkiye ve Ege Bölgesi Çayır-Mera Alanları ile Yem Bitkileri Tarımına Genel Bir Bakış. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (1): 21–28.
- Er S, Özçelik A, 2012. Kırsal Yoksulluğun Giderilmesinde Temel Dinamik: Hayvancılık Sektörü. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi. 299-305s, 5-7 Eylül 2012, Konya.
- Gökçe R, 2016. Yetiştirici birlikleri kimin nesi, kimlerin sesidir? Süt Dünyası Dergisi Mayıs Haziran:21
- Karaturhan B, Şevik T, Yıldız Ö, 2014. Yetiştirici Birliklerinin Tarımsal Kalkınmaya Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Edirne Damızlık Sığ ır Yetiştiricileri Birliği Örnek Olayı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 51 (2) 175-184.